

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi,
Ondokuz Mayıs University Journal of Women's and Family Studies

e-ISSN: 2791-6871 OKAD, December 2021, 1 (2): 115-132

E-Dünya'da Yeni Bir Rol: Dijital Annelik

A New Role in the E-World: Digital Motherhood

Zühtiye Nur YAZICI¹

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi / Uzman Psikolojik Danışman
• znuryaz@gmail.com • ORCID > 0000-0002-5600-0507

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Derleme / Review

Geliş Tarihi / Received: 8 Kasım / November 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 10 Kasım / November 2021

Yıl / Year: 2021 | **Cilt – Volume:** 1 | **Sayı – Issue:** 2 | **Sayfa / Pages:** 115-132

Atıf/Cite as: Yazıcı, Z. N., "E-Dünya'da Yeni Bir Rol: Dijital Annelik - A New Role in the E-World: Digital Motherhood", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi - Ondokuz Mayıs University Journal of Women's and Family Studies*, 1(2), Aralık 2021: 115-132.

E-DÜNYA'DA YENİ BİR ROL: DİJİTAL ANNELİK

ÖZ:

Teknoloji ile birlikte dijitalleşen dünya bireylere yeni yaşam rolleri yüklemektedir. Bu yeni yaşam rollerinden birisi olan dijital annelik rolü, literatürde dijital yerli çocuklar olarak adlandırılan ve teknoloji ile oldukça fazla etkileşim halinde olan çocukların dijital dünya içerisinde bilinçli bir şekilde hareket etmesinde büyük bir öneme sahiptir. Özellikle Covid-19 pandemi süreci kapsamında e-dünya denilen çevrimiçi yaşam alanının evlerimize kadar girmiş olması bu annelik rolünün daha da ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu nedenle çocuğunun çevrimiçi ortamlarda güvende olduğunu bilmek isteyen annelerin de kendilerini e-dünya konusunda bilinçlendirmeleri gerekmektedir. Böylelikle dijital dünya konusunda farkındalıkları artan anneler, bir yandan çevrimiçi olanakları keşfederken diğer yandan çevrimiçi ortam tuzakları konusunda daha dikkatli olabileceklerdir. Bu düşüncelerden yola çıkılarak bu çalışmada "Dijital annelik rolünün getirdiği sorumluluklar nelerdir?" ve "Nasıl ideal bir dijital anne olunur?" sorularına yanıt aramak amaçlanmıştır. Çalışmada yer alan bilgiler literatür taranarak elde edilmiştir. İncelenen çalışmalar derlenerek sistematik bir biçimde sunulmuştur. Bu çalışmada dijital annelik rolü ile çocukların teknoloji kullanımı arasındaki etkileşimin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada annelere dijital dünya içerisindeki sürecin nasıl yönetilebileceğine dair ipuçları verilirken araştırmacılara da bu alanda ne tür çalışmalar yapılabileceğine dair öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Dijital Annelik, Dijital Dünya, Çevrimiçi Ortam.*

A NEW ROLE IN THE E-WORLD: DIGITAL MOTHERHOOD

ABSTRACT:

The world, which has become digitalized with technology, imposes new life roles on individuals. The role of digital motherhood, which is one of these new life roles, has a great importance on the conscious act of children interacting highly with technology and called digital natives in literature in the digital world. The fact that the online living space called e-world has entered our homes during the Covid 19 pandemic period in particular has made this role of motherhood even more prominent. For this reason, mothers who want to know that their children are safe in online environments should also raise their awareness about the e-world. Thus, mothers who are more aware of the digital world will be more careful about online environment traps while exploring online opportunities. Based on these notions, in this study, it is aimed to seek answers to the questions "What are the responsibilities of the digital motherhood role?" and "How to be an ideal digital mother?".

The information in the study has been obtained by literature review. Examined studies have been compiled and presented in a systematic way. In this study, the importance of the interaction between the role of digital motherhood and the use of technology by children have been tried to be emphasized. Besides, while the mothers have been given tips on how to manage the process in the digital world suggestions have been made to the researchers about what kind of studies could be done in this area in the study.

Keywords: *Digital Motherhood, Digital World, Online Environment.*

GİRİŞ

Annelik kadınlara verilmiş çok özel bir duygudur. Çocuğunu ilk kucağına aldığı anda her anne heyecan, sevinç ve endişeyi bir arada hisseder. Çocuğunun gözlerini açtığı yaşama uyum sağlayabilmesi için annelerin pek çok görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Çünkü gerek fiziksel gerek psikolojik açıdan annelik rolü veya kimliği çocuğun gelişimi üzerinde yadsınamaz bir etkiye sahip olacaktır (İşözen ve Özkan, 2021). Genel olarak bakıldığında çoğu anneden çocuğuna bakım sağlama, en uygun rol model olması veya dış dünya yaşantılarına karşı çocuğunu hazırlaması gibi sorumluluklar beklenmektedir. Bunun yanı sıra annelik rolünün gereklerinin toplumdaki topluma veya çağdan çağa değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Dünya üzerinde yaşanan küreselleşme ve yenileşme hareketleri toplumların değişmesine ve gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu sebeplerden dolayı toplumlar içerisinde çoğu rol kavramının getirdiği sorumluluklar da değişmektedir. Yine bu rollerden birisi olan annelik, özellikle teknolojinin gelişimiyle birlikte yeni sorumluluklar yüklenmiştir. Bundan yirmi beş yıl öncesine bakıldığında çocuklarını buldukları sokakta koruyup kollaması gereken anneler, şimdilerde dijital ortam denilen uçsuz bucaksız bir dünya ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla bu dünya içerisinde de çocuklarını koruyup kollamaları gerekmektedir. Bunu başarabilmeleri içinse bahsedilen dijital dünyanın gereklerini öğrenmeleri, fırsatlarının ve olası tehlikelerinin farkına varmaları son derecede önemlidir. Bütün bu gereklilikler karşımıza yeni bir kavram sayılabilecek olan dijital annelik rolünü çıkarmaktadır. Dijital annelik ilgili literatürde dijital dünyanın fırsatlarını kendini ve toplumu geliştirmek için kullanabilen, geleneksel rol kalıplarının üstüne çıkarak yenilikçi bir anlayışla dijital ortamlarda kendine yer edinebilen ve çocuklarına bu konuda uygun rol model olabilen bir rol kavramını kapsamaktadır (Alp, Kilitci Calayır ve Ağcabey,2020).

Dijital annelik rolü, özellikle Z kuşağı denilen 2000 ve 2021 yılları arasında teknolojinin içine doğmuş yeni nesil çocukların yetiştirilmesinde gerekli bir roldür. Çünkü bu çocuklar kendinden önce doğan çocuklara göre daha farklı ihtiyaçlarla karşımıza çıkmaktadır (Bassiouni ve Hackley, 2014; Toran, Ulusoy, Aydın, Devci ve Akbulut, 2016). Bu nedenle her anne çocuklarıyla olan iletişimini güçlü tutmak için çağın gerekliliklerine uyum sağlamaya çalışmalıdır. Bunu yaparken de farklı deneyimlere açık ve meraklı bir bakış açısıyla dijital dünyanın içerisinde yer almalıdır. Bu çalışmada dijital anne olmanın önemi vurgulanmaya çalışılmış ve bu rolün gereklilikleri konusunda annelerin ya da anne adaylarının farkındalıklarını arttırmak amaçlanmıştır. Çalışmada temel alınan sorular ise aşağıda belirtilmiştir:

- Dijital annelik rolünün getirdiği sorumluluklar nelerdir?
- Nasıl ideal bir dijital anne olunur?

Dijital Annelik ve Beraberinde Getirdiği Sorumluluklar

Dijital dünya içerisinde kendisine yer edinebilen, temel düzeyde bile olsa dijital araçlara hâkim olan ve yeniliklere karşı açık olabilen dijital annelerin, çocuklarını bu dijital ortamlarda güvenli bir şekilde tutmaları için bazı sorumlulukları bulunmaktadır (Kabakçı Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Odabaşı, 2013). Bu sorumluluklar dijital okuryazarlık, farkındalık sahibi olma, kontrol-denetim sağlama, etik olma ve yenilikçi olma şeklinde sıralanmaktadır. Aşağıda bu sorumluluklar kapsamında dijital annelerin neler yapması gerektiğine değinilmiştir.

Dijital Okuryazarlık

Dijital okuryazarlık kavramı literatürde farklı tanımlamalarla yer alır (Lankshear ve Knobel, 2006; Park, 2013). Bu tanımlamaların küçük farklılıklar içermekle birlikte genel olarak birbirini kapsayan kavramlar olduğunu söylemek mümkündür. Livingstone (2008) dijital okuryazarlıkla ilgili üç boyut olduğunu belirtmiştir. Bunlardan ilki olan bilme boyutunda bireylerin dijital dünya içerisindeki bir metni anlamlandırabilmesi ve okuyabilmesi kastedilmektedir. Bir bireyin bunu yapabilmesi için okuduğu dijital metnin güvenilirliğini sorgulaması ve ne amaçla bu metni okuduğunun farkında olması gerekmektedir (Manap, 2020). İkinci boyutta ise bu bilme boyutunun bireysel beceriler ve toplumsal pratiklerle olan ilişkisi kastedilmektedir. Bu ilişkiye göre birey okuduğu bir dijital metni kendi bireysel becerileri veya toplumsal fayda için kullanabilmelidir. Son boyutta ise bir dijital metnin veya öğenin kültürel açıdan onaylanan ya da onaylanmayan bir durum olup olmadığının farkına varılması kastedilmektedir. Bütün bu boyutlara bakıldığında dijital okuryazarlık kavramının yalnızca bir metni okuyup, anlayıp geçmek olmadığı görülmektedir. Gerçek bir dijital okuryazar olmak isteyen anneler dijital ortamdaki metinlerin kaynaklarının doğruluğunu kontrol etmeli, hangi amaçla bu metinlere

ulaştığının ve bu ulaştığı kaynakların kültürel açıdan ne şekilde değerlendirildiğinin farkında olmalıdır.

Farkındalık Sahibi Olma

Dijital dünyanın uçsuz bucaksızlığı nedeniyle çevrimiçi ortamlarda olumlu veya olumsuz birçok durumla karşı kaşıya kalınabilmektedir (Yay, 2017). Özellikle de Covid-19 pandemi dönemi nedeniyle bu dijital dünyaya yönelişte gözle görülebilen bir artış olmuştur. Artık çoğu çocuk ödevlerini, derslerini veya sosyal iletişimini bu dijital dünya üzerinden sağlamaya başlamıştır. Bütün bu bahsedilen nedenlerden dolayı dijital anneler farkındalık düzeyleri yüksek birer ebeveyn olmak zorundadır. Çocuklarının dijital ortamlarda ne gibi risklerle karşı karşıya kalabileceğinin ve yine bu ortamlarda ne gibi fırsatlardan yararlanabileceğinin farkında olan anneler çocuklarıyla daha etkili bir iletişim kurabileceklerdir.

Kontrol-Denetim Sağlama

Dijital annelerin kontrol ve denetim sağlama sorumluluğu çocuklarının dijital ortamlarda karşılaşılabileceği riskleri en aza indirmeye çalışmak ve bir risk durumunda bu durumla nasıl etkili bir şekilde başa çıkabileceğini çocuklarına öğretmek gibi çözüm sağlayıcı durumları içermektedir (Çalapkulu ve Alp, 2020). Dijital anneler bu durumları sağlayabilmek için çocuklarını bu tarz ortamlarda başıboş bırakmamalı, dijital ortamlarda güvenliği sağlayacak gerekli kurallar koymalı ve bu kuralları çocuğa anlayabileceği şekilde açıklamalı, gerekirse yazılım programlarından yardım alarak filtre uygulamaları yapmalı ve çocukla birlikte aynı dijital ortamda yer alarak etkili vakit geçirmelidir (Yay, 2017).

Etik Olma

Dijital annelerin bu sorumluluk kapsamında gerçek hayatta diğer bireylerin özel yaşamına nasıl saygı duyuyorlarsa aynı şekilde dijital ortamlarda da diğer bireylerin özel yaşamlarına saygı duymaları gerekmektedir. Bunu yaparak kendi çocuklarına hem rol model olmalı hem de etik davranmanın ne denli önemli olduğunu çocuğuna anlatmalıdır. Genel olarak bakıldığında annelerin dijital ortamlarda diğer bireylere karşı olumsuz ve ahlaki değerlerle çelişen davranış ve tutumlardan uzak durmaları gerekmektedir. Böylelikle çocuklar da annelerini örnek alarak dijital ortamlarda kendilerine uygun bir yer edinebileceklerdir.

Yenilikçi Olma

Dijital anneler teknolojiyi takip etme konusunda yeterli seviyede olan bireylerdir. Bu nedenle sürekli ilerleyen teknoloji karşısında kendilerini geliştirmeli ve

yeniliklere açık olmalıdırlar. Bu yenilikleri takip ederken de olumlu veya olumsuz durumları değerlendirmeli ve etik süzgecinden geçirerek benimsemelidirler (Kabakçı Yurdakul ve diğerleri, 2013). Yeniliğe açık olan anneler çocuklarının dijital ortamlarda ne tür durumlarla karşılaştıklarına hâkim olacakları için olası bir tehlikeyi önceden sezme ve ona göre önlem alma, çocuklarıyla birlikte bu ortamlarda beraber eğlenerek etkili iletişim sağlama gibi birçok faydalı kazanım elde edeceklerdir.

Görüldüğü üzere başarılı bir dijital anne olmanın beş farklı boyutu bulunmaktadır. Bahsedilen bu boyutların genel olarak bakıldığında birbirinden ayrı olarak düşünülmemesi gerekmektedir. Çünkü bu boyutlar birbirlerini kapsayan ve etkileşim halinde olan kavramlar olarak literatürde yer almaktadır.

Dijital Annelik ve Dijital Ortam Riskleri

Dijital dünyanın sonsuzluğu, içerisinde pek çok riskli durumu barındırmaktadır. Bu riskler bebeklikten yaşlılığa kadar uzanan bütün yaş dilimlerini kapsamakla birlikte bu çalışmanın ana teması gereği bu risklerin anne ve çocuk iletişimini etkileyen kısmına değinilecektir. Dijital ortamların çocuklar açısından ne tür riskler içerdiği Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi (AÇÇAP) kapsamında değerlendirilmiştir. AÇÇAP (2010) dijital ortam risklerini siber zorbalık, cinsel içerik, pornografi, çevrimiçi görüşülen kişilerle yüzyüze buluşma ve diğer riskler olarak sıralamaktadır.

AÇÇAP (2015) kapsamında yapılan araştırma sonucunda çocukların dijital ortamlarda cinsel içerikli içerikle karşılaşma oranının 2010 yılında %14.4 iken 2015 yılında %51'e yükseldiği belirlenmiştir. 2010 yılı verilerine göre, çocukların %9.5'i neredeyse her gün müstehcen materyal gördüğünü belirtmiştir. 2015 yılında bu sayı %17.6'ya yükselmiştir. Öte yandan cinsel içerikli materyalleri nadiren gördüğünü belirten çocuk sayısı 2010'da %64.6 iken 2015'te %30.3'e düşmüştür. 2010 yılı için sosyal paylaşım sitelerinde bu tür materyallerle karşılaşan çocukların oranı ise %33.9 iken bu sayı 2015 yılında %73.0'a yükselmiştir.

Çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları cinsellik içeren bir diğer risk ise çocukların cinsel içerikli mesajlarla karşı karşıya kalmasıdır. Yine AÇÇAP'a (2015) göre çocukların cinsel içerikli mesaj alma oranının 2010 yılında %11.5 olduğu ancak 2015 yılında bu oranın %30.7'ye yükseldiği belirlenmiştir. Bu tür mesajların alınma biçimleri incelendiğinde ise en yaygın dijital ortamın sosyal medya uygulamaları olduğu görülmüştür. Bu uygulamalar üzerinden cinsel içerikli mesajlar aldığını belirten çocukların oranı 2010 yılında %21.3 iken 2015 yılında bu oran %79.4 olarak belirlenmiştir.

AÇÇAP (2015) bu risklerin yanı sıra diğer risklerde de artış olduğunu vurgulamaktadır. Bu artışa göre 2010 yılında çocukların %28.6'sı dijital ortamlar nedeniyle aile, arkadaş ve okul işlerini ihmal ettiğini ya da ertelediğini belirtirken, 2015 yılında bu sayı %54.5'e yükselmiştir. Yine benzer şekilde dijital ortamlarda yeni arkadaş arayan çocukların oranının %23.9'dan %49.7'ye yükseldiği belirlenmiştir. Bu artışlara paralel olarak 2010-2015 yılları arasında bilinmeyen kişilerle dijital ortamlar üzerinden iletişime geçen çocukların oranı iki kattan fazla artarak %15.9'dan %37.6'ya çıkmıştır.

Görüldüğü üzere çocukların dijital ortam içerisinde karşılaşabileceği birçok olumsuz ve riskli durum yer almaktadır. Bu riskleri en aza indirmek veya riskli durumun içerisindeyken en az zararla bu durumdan kurtulmak için çocukların doğru bir şekilde eğitilmesi ve aileleriyle etkili iletişim kurmaları gerekmektedir. Bunun için de aile üyelerinden birisi olan annelere payı yadsınamaz bir sorumluluk düşmektedir. Ayrıca dijital anneler yalnızca çocukları için değil kendilerini de bu risklerden korumak için farkındalık seviyelerini üst düzeyde tutmalıdır.

Dijital Annelik ve Dijital Ortam Fırsatları

Dijital ortamlarda karşılaşılabilecek riskli durumların yanında yakalanabilecek fırsatlar da yer almaktadır. Bu fırsatlar yetişkinler açısından ele alındığında yeni istihdam alanı oluşturma, turizm ve kent ekonomisine katkı sağlama, girişimcilik faaliyetlerine ortam hazırlama ve sosyalleşme fırsatı sunma şeklinde sıralanabilmektedir (Alp ve diğerleri, 2020; Kayan, 2019). Bu gibi fırsatlar aracılığıyla dijital anneler kendilerine yeni iş ortamları kurabilir, sosyal yönden olumlu arkadaşlıklar elde edebilir ve kendilerini dijital ortamlardaki bilgi birikimi sayesinde geliştirebilirler.

Dijital annelerin, kendilerinin yanı sıra çocuklarının da dijital dünya fırsatlarından yararlanmalarını sağlamaları son derece önemli olarak görülmektedir. Bunun için her dijital anne çocuğuna dijital ortam fırsatlarını tanıması için gerekli olanakları sağlamalıdır. Çocukların yararlanabileceği bu fırsatlar şu şekilde sıralanabilmektedir (Yay, 2017):

- Çocuk ve gençler doğru yönlendirilmeleri şartıyla dijital ortam içerisinde güvenilir bilgi kaynaklarına ulaşabilir, kişisel gelişimlerini destekleyici etkinliklerde yer alabilir, dünya üzerindeki gelişmeleri anlık olarak takip edebilir ve gerçek yaşamda gözlemlene şansının olmadığı pek çok bilimsel bilgiyi somutlaştırılmış bir şekilde elde edebilir.
- Dijital ortamlar aracılığıyla dünyanın öbür ucundaki diğer arkadaşı ile iletişim kurabilir ve bu iletişim sayesinde sosyal etkileşimini arttırabilir.

- Sürekli ilerleyen teknoloji sayesinde üç boyutlu çizim yapabilme, web sayfası tasarlama veya animasyon uygulamaları geliştirme gibi hem çocuğu geliştiren hem de ileride istihdam kapısı sunan faaliyetlerde bulunabilir.
- Risklerin ve empoze düşüncelerin farkında olduğu sürece kendi kimliğini oluşturmada ve kendini ifade etmede dijital ortam fırsatlarından yararlanabilir.
- Bazı sıkıntılı durumlar nedeniyle katılamadığı derslerini telafi etme şansı bulabilir. Bu duruma en uygun örnek Covid-19 pandemi döneminde uygulanan çevrimiçi derslerdir.

Dijital Annelik ve İlgili Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki

Bu çalışmada dijital annelik kavramının belirli demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Bu amaçla dijital annelik kavramı içeren veya kapsayan çeşitli Türkçe çalışmalar belirlenmiştir. Bunların içerisinde annenin eğitim durumunu, sosyoekonomik düzeyini, internet kullanımını ve ailedeki çocuk sayısını demografik değişken olarak ele alan çalışmalar seçilmiş ve diğer çalışmalar inceleme kapsamına alınmamıştır.

Türkel'in (2021) yapmış olduğu tez çalışması bu kapsamda incelenen ilk çalışmadır. Bu çalışmada ebeveynlerin dijital ebeveynlik tutumları ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla 338'i kadın ve 77'si erkek olmak üzere 415 ebeveyn çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre eğitim durumu değişkeni dijital medyanın etkin kullanımını onaylama durumu açısından ilkökul, lise ve önlisans düzeyinde herhangi bir farklılık göstermezken ortaokul ve lisansüstü düzeyinde farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle lisansüstü eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin dijital medyanın etkin kullanımını onaylama oranlarının ortaokul eğitim düzeyine sahip ebeveynlerden daha yüksek olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Bu durumun lisansüstü eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin dijital okuryazarlık seviyelerinin daha yüksek olmasından kaynaklandığı savunulmuştur.

Bu çalışmanın bir diğer sonucuna göre gelir durumunu orta ve düşük olarak algılayan ebeveynlerin çocuklarını dijital medya risklerinden koruma düzeyinin gelir durumunu yüksek algılayan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle orta ve düşük düzeydeki gelir durumuna sahip ebeveynler çocuklarının dijital ortam içerisinde bulunan risklerden daha fazla etkilenebileceği düşüncesine sahiptir. Bu durumun oluşmasında yüksek gelirli ebeveynlerin çocuklarının daha farklı alanlara ve etkinliklere yönelebileceği ancak orta ve düşük gelirli ailelerin çocuklarının özellikle Covid-19 pandemi dönemi nedeniyle

çok fazla dijital ortamda kalmış olmasının endişe doğurabileceği düşüncesi ön plana çıkmıştır.

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulguya göre tek çocuklu ebeveynler ile iki çocuklu ebeveynlerin dijital medyanın etkili kullanımını onaylama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığa göre tek çocuklu ebeveynlerin dijital medyanın etkili kullanımını onaylama düzeyleri iki çocuklu ebeveynlerin dijital medyanın etkili kullanımını onaylama düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun oluşmasında ebeveynlerin çocuk sayısının arttıkça dijital öz yeterliliklerinin düşmesinin etkili olabileceği savunulmuştur.

İncelenen ikinci çalışma kapsamında Biricik'in (2021) araştırma makalesi ele alınmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Bu form aracılığıyla ebeveynlerin çocuklarının buldukları dijital ortamları hakkında ne derecede bilgi sahibi oldukları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında ebeveynlere "Çocuklarınızın dijital oyun oynadıkları sırada ne gibi risk ve tehlike ile karşılaşabileceği hakkında bilginizi var mı?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya daha çok örnekleme bulunan annelerin bilgisi olduğu ve önem verdiği görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin bu risklerden en fazla şiddet içeren öğelere maruz kalma ve yabancı kişilerle iletişimde olma durumlarına dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Çalışmada ebeveynlere dijital okuryazarlık açısından bilgi sahibi olup olmadıklarına dair bir soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar sonrasında sosyoekonomik düzeyi ne olursa olsun çoğu ebeveynin dijital okuryazarlık hakkında pek bir bilgisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızca akademisyen olan iki anne ve bir babanın bu konu hakkında kendilerini yeterli bilgiye sahip olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Yapılan literatür taraması sonucunda incelenen üçüncü çalışma Manap'ın (2020) tez çalışmasıdır. Bu çalışmanın amaçlarından birisi ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu amaçla 313'ü kadın ve 96'sı erkek olmak üzere 409 ebeveyn ile çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kadın ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin erkek ebeveynlerden daha düşük olduğu ve buna ek olarak dijital ortamları verimli kullanım ve risklerden koruma düzeylerinin ise erkek ebeveynlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında örnekleme yer alan annelerin çoğunun ev hanımı olması ve çocuklarıyla daha fazla vakit geçirme şanslarının bulunmasının etkili olabileceği savunulmuştur.

Çalışmadan elde edilen diğer bir bulguya göre eğitim düzeyi değişkeninin olumsuz model olma durumunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre

lisans eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin dijital araç kullanımında çocuklarına olumsuz model olma davranışları ilköğretim eğitim düzeyine sahip olan ebeveynlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada eğitim durumuyla ilgili literatürde farklı sonuçlara ulaşıldığı vurgulanmış ve bu durumun oluşmasında teknolojinin yaygınlaşması veya ucuzlaması gibi etkenlerin ön planda olduğu savunulmuştur.

Çalışmanın bir başka bulgusu ise ebeveynlerin akıllı telefon kullanım süreleri ile olumsuz model olma ve dijital ihmal arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğudır. Bu ilişkiye göre ebeveynlerin akıllı telefon kullanım süreleri arttıkça olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasında ebeveynlerin dijital ortamlarda vakit geçirirken çocuklarıyla ilgilenememeleri sonucunda çocukların kontrolsüz bir şekilde dijital dünyada dolaşmasının etkili olduğu savunulmuştur.

Oğuz ve Kutluca'nın (2020) hazırlamış olduğu makale incelenen dördüncü çalışmadır. Bu çalışmada okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına dair görüşleri belirli değişkenlere göre incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre annelerin eğitim durumlarının teknolojiye yönelik görüşlerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca ek olarak annelerin gelir durumunun ve sahip oldukları çocuk sayısının da teknoloji kullanımına yönelik herhangi bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum literatürde elde edilen diğer sonuçlarla benzerlik taşıdığı için beklenilebilir bir sonuç olduğu savunulmuştur (Akın, 2019; Konca, 2018; Yaman, 2018). Ayrıca çalışmanın diğer bir sonucuna göre teknolojik aletleri yedi saat ve üzerinde kullanan annelerin okul öncesi dönemde bulunan çocuklarının teknolojiyi kullanmasına daha olumlu baktıkları belirlenmiştir. Bu durumun oluşmasında teknoloji ile yakından ilgili olan annelerin, çocuklarının da teknolojiyle iç içe olmasına olumlu bakmasının etkili olabileceği savunulmuştur.

Beşinci incelenen çalışma kapsamında Edis'in (2020) araştırma makalesi ele alınmıştır. Çalışma kapsamında 6-12 yaş aralığındaki çocukların dijital medya araçlarını kullanmaları konusunda annelerin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında Batman ilinde ikamet eden 15 anne ile görüşmeler yapılmış ve belirli sorular yöneltilmiştir. Annelerle yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre sosyoekonomik durumun çocukların dijital aletleri kullanmasında herhangi bir etkisi bulunmadığı sonucunda ulaşılmıştır. Dijital medya araçlarının ulaşılabilirliğinin artması ve yaygınlaşması sonucunda dijital medya kullanımında sosyoekonomik değişkenlerin eskisi kadar etkili olmadığı belirtilmiştir.

Çalışmada annelerin eğitim durumunun çocukların dijital ortamlarda karşılabileceği riskleri tanımda önemli bir faktör olabileceği vurgulanmıştır. Okurya-

zar olmayan bir anne ile yapılan görüşmede dijital okuryazarlık hakkında herhangi bir bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun aksine dijital medyanın zararlarından haberdar olan öğretmen bir anne çocuğunu bu tehlikelere karşı korumaya ve internet bağımlılığı gibi sorunların oluşmasını önlemeye çalıştığını belirtmiştir. Bu bulgulardan hareketle dijital medyanın zararlarına karşı çocukların korunmasında eğitim durumu değişkeninin etkili olduğu vurgulanmıştır.

İncelenen altıncı çalışma ise Yaman, Dönmez, Akbulut, Kabakçı Yurdakul, Çoklar ve Güyer (2019) tarafından yapılmıştır. Çalışmada dijital ebeveynlik yeterlilikleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Bu kapsamda 331 anne ve 189 babadan oluşan 520 kişilik bir örneklem grubuyla çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre dijital ebeveynlik alt boyutlarından dijital okuryazarlık ile uzun süreli internet kullanımı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle ebeveynlerdeki internet kullanım süresi arttıkça dijital okuryazarlık seviyelerinin de arttığı belirlenmiştir. Dijital ebeveynliğin diğer alt boyutlarından olan dijital güvenlik ve dijital iletişim açısından ise herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ayrıca çalışmada ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterlilikleri gelir durumu ve eğitim düzeyine göre incelendiğinde ise herhangi bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Yedinci çalışma olarak Yaman (2018) tarafından hazırlanan tez incelenmiştir. Bu çalışmada Türkiye'de yaşayan ebeveynlerin dijital öz yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında 26 farklı ilden 3242 anne ve 3908 baba olmak üzere 7150 ebeveyn den veri toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda ebeveynlerin eğitim düzeylerinin arttıkça dijital ebeveynlik öz yeterlik düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak ebeveynlerin sosyoekonomik düzeyleri arttıkça dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin de yükseldiği tespit edilmiştir. Bu durumun oluşmasında sosyoekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin dijital ortamdaki tehlikeler ve riskler hakkında bilgi sahibi olmamalarının ve önemsememelerinin etkili olduğu savunulmuştur.

Yine bu çalışmada ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Bu farklılığa göre ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça dijital ebeveynlik öz yeterlik seviyelerinin düştüğü belirtilmiştir. Bu durum çocuk sayısındaki artışın ebeveyn kontrolü üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olduğu ve ebeveynlerin kendilerini bu konuda yetersiz gördüğü şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmada ebeveynlerin internet kullanım düzeyleri arttıkça dijital ebeveynlik öz yeterlik seviyelerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Bu durum ise ebeveynlerin internet kullanımlarının artması ile birlikte dijital okuryazarlık düzeylerinin de arttığı ve bu sayede kendilerini dijital ebeveynlik öz yeterliği konusunda yeterli buldukları şeklinde ifade edilmiştir.

İncelenen sekizinci ve son çalışma Özsoy ve Atılgan'ın (2018) yapmış olduğu nitel bir araştırmadır. Bu çalışmada ebeveynlerin ve çocuklarının dijital ortam risklerinin ne derecede farkında olduklarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında 20 ebeveyn ve 20 çocuk ile görüşme tekniği kullanılmıştır. 20 ebeveynin 13'ünü anneler ve 7'sini babalar oluşturmuştur. Çalışmadan elde edilen bilgilere göre örneklemdaki çoğu anne eşlerinin dijital ortama bağımlı olduğunu ifade etmiş ve çocuklarının da babalarını rol model olarak kontrolsüz biçimde dijital ortamlarda dolaşmasından kaygı duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da diğer çalışmalara benzer olarak annelerin dijital dünya konusunda babalardan daha fazla endişe duydukları söylenebilir.

Yine bu çalışmaya göre ebeveynlerin dijital ortamların fırsatlarından çok risklerine odaklandıkları belirlenmiş ve bu riskler karşısında ne yapacağını bilememe gibi durumlarla karşılaştığı gözlemlenmiştir. Ebeveynler herhangi bir riskle karşılaştığında süre sınırlaması getirerek riski en aza indirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Dijital dünya fırsatları açısından bakıldığında ise dijital olanaklara genel olarak ödevlere yardımcı bir kaynak veya eğlenceli öğretim ortamı gözüyle bakıldığı belirlenmiştir. Yalnızca bir ebeveyn kodlama eğitimi gibi eğitimlerin önemli bir fırsat olabileceği vurgusunda bulunmuştur. Dolayısıyla bu konu hakkında ebeveynlerin bilinçlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada dijital annelik rolünün getirmiş olduğu sorumlulukların neler olduğuna dair bir inceleme yapılmıştır. Bu amaçla dijital annelik rolünün önemi vurgulanmış; dijital dünyanın riskleri ve fırsatları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca dijital annelik rolünün belirli demografik değişkenler ile ilişkisine bakılmıştır. Bu ilişkiye bakılırken dijital annelik kavramını içeren veya kapsayan çalışmalar incelenmiştir. Elde edilen veriler ise sistematik bir biçimde sunulmuştur.

İncelenen çalışmalara ebeveynlerin cinsiyetleri açısından bakıldığında anne ve babaların dijital ebeveynlik konusunda farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığa göre annelerin çocuklarını dijital ortam risklerinden koruma ve olumlu model olma gibi davranışları babalardan daha fazla sergiledikleri belirlenmiştir. Ayrıca annelerin çocuklarını dijital dünyada ihmal etme düzeylerinin babaların dijital ihmal düzeylerine göre daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

İncelenen çalışmalar annelerin eğitim düzeyi değişkeni açısından ele alındığında ise farklı sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Bazı çalışmalar eğitim değişkeninin annelerin dijital ebeveynlik konusunda farklılaşmadığını ifade ederken bazı çalışmalar anlamlı farklılıklar oluştuğunu belirtmiştir. Bu durumun her bir araştırmada ele alınan örneklem farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Ancak incelenen çalışmalara genel olarak bakıldığında eğitim düzeyi daha yüksek olan annelerin, çocuklarının dijital ortamlarda bulunmasına daha olumlu bir bakış açısıyla yaklaştığını söylemek mümkündür.

Annelerin sosyoekonomik düzeyleri açısından incelenen çalışmalara bakıldığında ise dijital annelik rolünün bu değişkene göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. İncelenen çoğu çalışmada teknolojinin yaygınlaşması ve ucuzlamasıyla birlikte bu değişkenin önemini yitirdiğine dikkat çekilmektedir. Bu bulguların yanı sıra yapılmış olan bir çalışmada annelerin eğitim düzeyinin yükselmesiyle dijital öz yeterlilik düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen çalışmalar çocuk sayısı değişkeni açısından ele alındığında ise annelerin daha az çocuk sahibi olmaları durumunda çocuklarını dijital dünyada kontrol etme ve onlarla ilgilenme gibi konularda daha başarılı olabildikleri belirlenmiştir. Bu durumun oluşmasında çocuk sayısı arttıkça annenin bir çocuk ile ilgilenebileceği sürenin azalmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca incelenen çalışmalarda bazı çocukların kardeşlerini rol model olarak dijital dünya içerisinde çok fazla buldukları anneler tarafından ifade edilmiştir. Bu durum karşısında annelerin çok fazla müdahalede bulunamadıkları gözlemlenmiştir.

Son olarak incelenen çalışmalara bakıldığında annelerin internet kullanım düzeylerinin artması ile birlikte dijital okuryazarlık düzeylerinin ve öz yeterliklerinin de arttığı belirlenmiştir. Buna ek olarak anneler dijital ortamlarda daha fazla süre geçirdikçe çocuklarını ihmal etme durumlarının da artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca anneler çocuklarına bu konuda olumsuz rol model olabilecekleri için çocuklarının dijital ortam bağımlılığının da artış gösterebileceği düşünülmüştür.

Yapılan bu çalışma sonucunda annelerin dijital annelik kavramı hakkında farkındalıklarının artacağı ve bu konu hakkında kendilerini daha fazla geliştirecekleri umulmaktadır. Farkındalık düzeylerinin artması ile birlikte çocuklarıyla daha olumlu ve verimli bir iletişim sağlayacakları da düşünülmektedir. Ayrıca dijital annelik kavramı ile ilgilenen araştırmacılara da bu çalışmanın yol göstereceği varsayılmıştır. Bu kapsamda son olarak annelere ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur. Bu öneriler aşağıda belirtildiği gibidir.

Annelere öneriler:

- Dijital anneliğe yönelik tüm sorumlulukların yerine getirebilmesi için annelerin dijital dünya konusunda bilgi birikimini güncel ve yeterli düzeyde tutması önem arz etmektedir.
- Çocukların dijital dünyaya bağımlı olmasını engellemek için annelerin

kontrol ve denetim sorumluluğunu etkin bir biçimde kullanması gerekmektedir. Bunu yaparken annelerin baskıcı veya kısıtlayıcı bir tutum yerine arkadaşça bir tutum sergilemesi daha faydalı olacaktır.

- Çocukların özellikle dijital dünyada yer alan insanlara karşı anneleri tarafından bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Kişisel bilgilerin yabancı insanlarla paylaşılması sonucunda nelerle karşılaşabileceği çocuğa uygun bir dille anlatılmalıdır.
- Eğer bir çocukta dijital dünya bağımlılığı konusunda ciddi problemler olduğu düşünülüyorsa psikolojik danışman, psikolog veya uzmandan yardım alma yolu tercih edilmelidir.

Araştırmacılara öneriler:

- İncelenen çalışmalara genel olarak bakıldığında deneysel araştırmaların yer almadığı görülmektedir. Bu alanla ilgili deneysel araştırmaların yapılmasının ilgili literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.
- Yapılan nitel araştırmaların örneklem sayısı ve örnekleme kapsayan bölgeler artırılarak yeniden annelerle görüşmeler yapılabilir.
- Yapılan çalışmalar incelendiğinde babaların daha fazla çalışmalara katılması gerektiği ve bu konularda daha fazla bilgilendirilmesi gerektiği fark edilmiştir. Bu konuda araştırmacıların bilgilendirici çalışmalara yönelmesi önerilmektedir.
- İncelenen çalışmalar sonucunda dijital ebeveynlik konusunda annelerin eğitim düzeyi fark etmeksizin bilinçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akın, D. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının bilgi iletişim teknolojilerini kullanma durumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Alp, S., Kilitci Calayır, A. & Ağcabey, S. (2020). Dijital geleceğin mimarı anneler için dijital anne rehberi. Dijital Anne Projesi, TechnologistWomen Platformu.
- Bassiouni, D. H., & Hackley, C. (2014). 'Generation Z' children's adaptation to digital consumer culture: A critical literature review. *Journal of Customer Behaviour*, 13(2), 113-133.
- Biricik, Z. (2021). Çocukların oynadığı dijital oyunlara ilişkin dijital ebeveynlerinin farkındalıkları üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 575-597.
- Çalapkulu, Ç. & Alp, F. (2020). Dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanımı üzerindeki mahremiyet ilişkisi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 132-144.
- Edis, K. (2020). Batman'da 6-12 yaş aralığındaki çocukların dijital medya araçları kullanımına annelerin bakışı. *Universal Journal of History and Culture*, 2(1), 57-76.
- EU Kids Online (AÇÇAP) II Türkiye (2010). *Avrupa çevrimiçi çocuklar araştırma projesi Türkiye sonuçları*.
- EU Kids Online (AÇÇAP) III Türkiye (2015). *The changes in safer internet use of children in Turkey between the years 2010 and 2015*. Erişim adresi: http://eukidsonline.metu.edu.tr/file/EUKO_Turkey2015_SummaryReport.pdf

- İşözen, H. & Özkan, Z. H. (2021). Sosyal medya kullanımının annelik tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* 7(1), 33 - 56.
- Kabakçı Yurdakul, I., Dönmez, O., Yaman, F. & Odabaşı, H. F. (2013). Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- Kayan, A. (2019). Dijital çağda kent yönetimi için ortaya çıkan fırsatlar. *Sayıştay Dergisi*, 114, 53-73.
- Konca, A. S. (2018). *Anaokulu öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojileriyle etkileşimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Lankshear, C. & Knobel, M. (2006). *New Literacies: Everyday Practices and Classroom Learning*. Buckingham, GBR: Open University Press.
- Livingstone, S. (2008). Internet literacy: Young people's negotiation of new online opportunities. *Londol School of Economics and Political Science*, 101-122.
- Manap, A. (2020). *Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Oğuz, B. N. & Kutluca, A. Y. (2020). Okul Öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 252-268.
- Özsoy, D. & Atılğan, S. S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: nitel bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2), 96-125.
- Park, Y. J. (2013). Digital literacy and privacy behavior online. *Communication Research*, 40(2), 215-236.
- Toran, M., Ulusoy, Z., Aydın, B., Deveci, T. & Akbulut, A. (2016). Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 24(5), 2263-2278.
- Türkel, N. (2021). *Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yaman, F. (2018). *Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A. N. & Güyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 149-172.
- Yay, M. (2017). Anne babaların sahip olması gereken dijital ebeveynlik rolleri nelerdir?. Çavdar, M. & Çavuşoğlu, F. (Ed.), *Dijital Ebeveynlik* (s. 9-12). İstanbul: Yeşilay Yayınları.

A NEW ROLE IN THE E-WORLD: DIGITAL MOTHERHOOD

EXTENDED ABSTRACT:

Digital motherhood, which has just entered the literature and is an important role, includes the concept of a role that can use the opportunities of the digital world to improve itself and the society, that can go beyond traditional role patterns and gain a place in digital environments with an innovative approach and that can be a suitable role model for its children in this regard (Alp, Kilitci Calayır, and Ağcabey,2020). The role of digital motherhood is a very necessary phenomenon, especially in raising the new generation of children born into technology between the years 2000 and 2021, called the Z generation. Because these children face different needs than the children born before them (Bassiouni and Hackley, 2014; Toran, Ulusoy, Aydın, Devci and Akbulut,2016). Therefore, every mother should try to adapt to the requirements of the age in order to keep her communication with her children strong. While doing this, it should be included in the digital world with an open and curious perspective to different experiences. Based on these considerations, in this study, the importance of being a digital mother was tried to be emphasized and it was aimed to increase the awareness of mothers or expectant mothers about the requirements of this role. The questions considered in the study are as follows:

- What are the responsibilities of the digital motherhood role?
- How to be an ideal digital mom?

Emphasizing the importance of the role of digital motherhood in the study; After giving information about the risks and opportunities of the digital world, the relationship of the digital motherhood role with certain demographic variables was examined. While looking at this relationship, studies including or covering the concept of digital motherhood were examined. The data obtained are presented in a systematic way.

When the examined studies are examined in terms of the gender of the parents, it is seen that the mothers and fathers differ in digital parenting. According to this difference, it was determined that mothers exhibit behaviors such as protecting their children from digital environment risks and being a positive model more than fathers. In addition, it was observed that mothers' neglect of their children in the digital world was lower than fathers' levels of digital neglect.

When the studies examined were examined in terms of the education level of the mothers, it was seen that different results were obtained. While some studies

stated that the education variable did not differentiate mothers on digital parenting, some studies stated that there were significant differences. However, when we look at the studies examined in general, it is possible to say that mothers with a higher education level approach their children's presence in digital environments with a more positive perspective.

When the studies examined in terms of socioeconomic levels of mothers are examined, it has been determined that the role of digital motherhood does not differ according to this variable. In most of the studies examined, it is pointed out that this variable has lost its importance with the widespread and cheapening of technology. In addition to these findings, in a study conducted, it was concluded that as the education level of mothers increased, their digital self-efficacy levels also increased.

When the examined studies are considered in terms of the number of children variable, it has been determined that if mothers have fewer children, they can be more successful in controlling and dealing with their children in the digital world. In addition, in the studies examined, it was stated by the mothers that some children took their siblings as role models and that they were too much in the digital world. It was observed that mothers could not intervene much in this situation. Finally, when we look at the studies examined, it was determined that the level of digital literacy and self-efficacy of mothers increased with the increase in internet usage levels. In addition, it has been observed that the neglect of their children increases as mothers spend more time in digital environments.

As a result of this study, it is hoped that the awareness of mothers about the concept of digital motherhood will increase and they will develop themselves more on this subject. It is thought that with the increase in their awareness level, they will provide a more positive and productive communication with their children. In addition, it is assumed that this study will guide the researchers who are interested in the concept of digital motherhood. In this context, finally, suggestions were presented to mothers and researchers. These recommendations are as follows.

Suggestions for mothers:

- It is very important for mothers to keep their knowledge of the digital world up-to-date and sufficient in order to fulfill all their responsibilities towards digital motherhood.
- In order to prevent children from becoming addicted to the digital world, mothers should use their responsibility of control and supervision effectively. While doing this, it would be more beneficial for mothers to display a friendly attitude

rather than an oppressive or restrictive attitude.

- Children should be made aware of their mothers, especially towards strangers in the digital world.
- If a child is thought to have serious problems with digital world addiction, the way of getting help from any psychological counselor, psychologist or specialist should be preferred.

Suggestions to researchers:

- When we look at the studies examined in general, it is seen that there are no experimental studies. It is thought that conducting experimental researches in this field will make important contributions to the relevant literature.
- Interviews with mothers can be made again by increasing the number of samples of qualitative studies and the regions covering the sample.
- When the studies were examined, it was noticed that fathers should participate in more studies and that they should be informed more about these issues. In this regard, it is recommended that researchers turn to informative studies.

Keywords: *Digital Motherhood, Digital World, Online Environment.*

